

МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
КОМІТЕТ ПО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Н А К А З

№ 27 від 17.02.99
м.Київ

vd990217 vn27

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України

21 квітня 1999 р.

за № 248/3541

(*Наказ втратив чинність на підставі Наказу Державного комітету з нагляду за охороною праці № 15 ([z0231-05](#)) від 26.01.2005*)

**Про затвердження Типового положення
про навчання з питань охорони праці**

Відповідно до Законів України "Про охорону праці" ([2694-12](#)) та "Про освіту" ([1060-12](#)), Положення про Комітет по нагляду за охороною праці України, затвердженого Указом Президента України від 09.03.98 № [182/98](#), з метою виконання Державної програми навчання та підвищення рівня знань працівників, населення України з питань охорони праці на 1996-2000 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.96 № 443 ([443-96-п](#)), **Н А К А З У Ю:**

1. Затвердити Типове положення про навчання з питань охорони праці, що додається.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, виробничим, науково-виробничим та іншим об'єднанням підприємств, які здійснюють управління майном, що перебуває у державній власності, підприємствам, установам і організаціям всіх форм власності, роботодавцям ужити необхідних заходів для дотримання вимог Типового положення про навчання з питань охорони праці після набуття ним чинності в установленому порядку.

3. Начальникам управлінь та відділів, територіальних управлінь, експертно-технічних і навчальних центрів, державним інспекторам Держнаглядохоронпраці забезпечити систематичний контроль за дотриманням вимог Типового положення про навчання з питань охорони праці.

4. Національному науково-дослідному інституту охорони праці (Ткачук К.Н.) забезпечити проведення навчання з питань охорони праці в навчальному підрозділі Національного науково-дослідного інституту охорони праці відповідно до вимог Типового положення про навчання з питань охорони праці.

5. Головному редактору журналу "Охорона праці" Яковенку М.Г. опублікувати наказ "Про затвердження Типового положення про навчання з питань охорони праці" протягом місяця після набрання ним чинності.

6. З введенням у дію цього Типового положення вважати таким, що втратив чинність, ДНАОП 0.00-4.12.94 "Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці", затверджений наказом Держнаглядохоронпраці 04.04.94 № 30 ([z0095-94](#)), зареєстрований Міністерством юстиції України 12.05.94 за № 94/304.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Головне управління охорони праці (Лесенко Г.Г.).

Голова Комітету

С.П.Ткачук

Затверджено
Наказ Комітету по нагляду за
охороною праці України
17.02.99 N 27

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
21 квітня 1999 р.
за N 248/3541

Типове положення про навчання з питань охорони праці

1. Загальні положення

1.1. Типове положення про навчання з питань охорони праці (далі - Типове положення) спрямоване на реалізацію в Україні системи безперервного навчання з питань охорони праці, яке проводиться з працівниками в процесі трудової діяльності, а також з учнями, вихованцями та студентами закладів освіти (далі - ЗО).

1.2. Типове положення встановлює порядок і види навчання, а також форми перевірки знань з питань охорони праці працівників та осіб, які проходять навчання в ЗО.

1.3. Вимоги даного нормативного акта є обов'язковими для виконання усіма центральними і місцевими органами виконавчої влади, асоціаціями, концернами, корпораціями, іншими об'єднаннями підприємств, підприємствами, установами, організаціями (далі - підприємства), незалежно від форм власності та видів діяльності.

1.4. На підприємствах на основі цього Типового положення, з урахуванням специфіки виробництва та вимог державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці, розроблюються і затверджуються наказами керівників відповідні положення підприємств про навчання з питань охорони праці, формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, з якими повинні бути ознайомлені працівники.

1.5. Особи, які суміщають професії, проходять навчання та інструктажі з охорони праці як з їх основних професій, так і з професій за сумісництвом.

1.6. Працівники підприємств при прийнятті на роботу і періодично в процесі роботи, а вихованці, учні і студенти під час навчально-виховного процесу повинні проходити навчання і перевірку знань згідно з вимогами цього Типового положення. Допуск до роботи (виконання навчальних практичних завдань) без навчання і перевірки знань з питань охорони праці забороняється.

1.7. Навчання з питань охорони праці та відповідна перевірка знань можуть проводитись як традиційними методами, так і з використанням сучасних технічних засобів навчання: аудіовізуальних засобів, комп'ютерних навчально-контролювальних систем (далі - автоекзаменатори), комп'ютерних тренажерів тощо.

1.8. Перевірка знань працівників з питань охорони праці проводиться за тими нормативними актами про охорону праці, додержання яких входить до їх службових обов'язків.

1.9. Формою перевірки знань з питань охорони праці працівників є іспит, який проводиться за екзаменаційними білетами у вигляді усного опитування або шляхом тестування на автоекзаменаторі з наступним усним

опитуванням. Результати перевірки знань працівників з питань охорони праці оформлюються протоколом (додаток 1).

Особам, які при перевірці знань з питань охорони праці виявили задовільні результати, видаються посвідчення (додаток 2). Працівникам, які згідно з цим Типовим положенням проходять навчання та перевірку знань з питань охорони праці безпосередньо на своєму підприємстві, видача посвідчень про перевірку знань є обов'язковою лише тим, хто виконує роботи підвищеної небезпеки.

1.10. При незадовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці працівник протягом одного місяця повинен пройти повторне навчання та повторну перевірку знань.

При незадовільних результатах і повторної перевірки знань питання щодо працевлаштування працівника вирішується згідно з чинним законодавством.

1.11. Особам, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю, організаційно-консультативна допомога щодо навчання і перевірки знань з питань охорони праці надається місцевими органами Держнаглядохоронпраці та службою охорони праці місцевих органів виконавчої влади.

1.12. Іноземці та особи без громадянства, які є власниками підприємств або офіційно працюють на підприємствах України у відповідності з чинним в Україні законодавством, проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці як громадяни України.

1.13. Відповідальність за організацію і здійснення навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці згідно з вимогами цього Типового положення покладається на керівника підприємства, в структурних підрозділах (цеху, дільниці, лабораторії, майстерні тощо) - на керівників цих підрозділів, а контроль - на службу охорони праці.

1.14. Відповідальність за дотримання навчальних планів і програм навчання з питань охорони праці, використання в повному обсязі відведеного для цього навчального часу, якість навчання в 30 працівників, студентів, учнів та вихованців несуть керівники відповідних ЗО.

1.15. Контроль за дотриманням вимог цього Типового положення здійснюють органи державного нагляду за охороною праці та служби охорони праці центральних та місцевих органів виконавчої влади.

2. Навчання з питань охорони праці при прийнятті на роботу і в процесі роботи

2.1. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників

2.1.1. Організацію навчання та перевірки знань з питань охорони праці працівників при підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації на підприємстві здійснюють працівники служби кадрів або інші спеціалісти, яким керівником підприємства доручена організація цієї роботи.

2.1.2. Підготовка працівників для виконання робіт з підвищеною небезпекою здійснюється тільки в ЗО (професійно-технічні училища, навчально-курсівні комбінати, центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів тощо, в т.ч. відповідні підрозділи в організаціях і на підприємствах), які одержали в установленому порядку ліцензію Міністерства освіти та дозвіл Держнаглядохоронпраці на провадження такого навчання.

При підготовці працівників для робіт з підвищеною небезпекою дисципліна загального курсу "Охорона праці" вивчається в обсязі не менше 30 годин, а специфічні питання охорони праці, пов'язані з виконанням робіт з підвищеною небезпекою, вивчаються в курсах спеціальних дисциплін і органічно поєднуються з вивченням технології виробництва.

2.1.3. Для решти робіт підготовка, перепідготовка працівників за професіями можуть здійснюватися як в ЗО (професійно-технічні училища, центри підготовки, навчально-курсівні комбінати і т.ін.), так і на

підприємстві. При цьому дисципліна загального курсу "Охорона праці" вивчається в обсязі не менше 20 годин.

2.1.4. Робочі навчальні плани і програми підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації працівників розробляються на підприємстві на основі типових навчальних планів і програм, затверджених Міністерством освіти за узгодженням з Держнаглядом охорони праці.

Навчальні плани та програми підготовки та перепідготовки працівників повинні передбачати теоретичне і практичне (виробниче) навчання з курсу "Охорона праці".

2.1.5. Працівники, що приймаються на роботи, визначені в ДНАОП 0.00-8.02-93 "Перелік робіт з підвищеною небезпекою", затвердженому наказом Держнаглядом охорони праці 30.11.93 N 30 ([z0196-93](#)) і зареєстрованому Міністерством юстиції 23.12.93 за N 196, та ДНАОП 0.03-8.06-94 "Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі", затвердженому наказом Держнаглядом охорони праці та МОЗ 23.09.94 N 263/121 ([z0018-95](#)) і зареєстрованому Міністерством юстиції 25.01.95 за N 18/554, проходять на підприємстві (в ЗО, якщо останнє передбачено відповідними нормативними актами) попереднє спеціальне навчання і перевірку знань з питань охорони праці стосовно конкретних робіт, які вони виконуватимуть. Попереднє спеціальне навчання і перевірка знань працівників за його результатами проводяться одноразово до початку самостійної роботи, а також у разі перерви в роботі понад один рік.

Періодичні перевірки знань працівників цієї категорії проводяться згідно з пунктами 1.8-1.10, 2.1.6, 2.1.7 цього Типового положення і в строки, встановлені відповідними міжгалузевими і галузевими нормативними актами, але не рідше одного разу на рік.

2.1.6. На підприємствах для перевірки знань працівників з питань охорони праці наказом (розпорядженням) керівника створюються постійно діючі комісії. Головами комісій призначаються заступники керівників підприємств, в службові обов'язки яких входить організація роботи з охорони праці, а в разі потреби створення комісій в окремих структурних підрозділах їх очолюють керівники відповідних підрозділів чи їх заступники.

До складу комісій входять спеціалісти служби охорони праці, юридичної, виробничих і технічних служб, представники органів державного нагляду за охороною праці та профспілок. У разі відсутності на підприємстві будь-якої із зазначених служб чи профспілки комісія вважається правочинною, якщо до її складу входять не менше трьох осіб.

Усі члени комісії в установленому цим Типовим положенням порядку повинні пройти навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

При перевірці знань працівників, які безпосередньо організують чи виконують роботи підвищеної небезпеки або роботи, що потребують професійного добору, потреба участі в роботі комісії представника органу Держнаглядом охорони праці визначається державними міжгалузевими і галузевими нормативними актами про охорону праці.

2.1.7. Перед перевіркою знань працівників з питань охорони праці на підприємстві організуються заняття: лекції, семінари та консультації. Для навчання рекомендується застосування комп'ютерних тренажерів, інших технічних засобів, у разі їх наявності.

Перелік питань для перевірки знань з охорони праці з урахуванням специфіки виробництва складають члени комісії з перевірки знань з питань охорони праці, узгоджує служба охорони праці і затверджує керівник підприємства.

2.1.8. Вивчення питань охорони праці при підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації працівників безпосередньо на підприємстві здійснюється відповідно до пунктів 3.5, 3.7, 3.7.1 цього Типового положення.

2.2. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів

2.2.1. Посадові особи і спеціалісти відповідно до ДНАОП 0.00-8.01-93 "Перелік посад посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці" ([z0154-93](#)), до початку виконання своїх обов'язків, а також періодично, один раз на три роки, проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Типові тематичний план і програма навчання з питань охорони праці цієї категорії працівників наведені в додатку 3 цього Типового положення. Зміст тематичного плану і програми уточнюються з урахуванням вимог охорони праці для конкретних галузей і виробництв.

До проведення навчання за темами 7 і 8 типових тематичного плану і програми мають залучатися фахівці-медики.

2.2.2. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів, передбачених у додатку 4, проводиться в навчальних закладах, які після перевірки експертно-технічним або Навчально-методичним центром Держнаглядохоронпраці їх матеріально-технічної бази, програмно-методичного забезпечення та документів, що засвідчують перевірку знань викладачів з питань охорони праці, отримали дозвіл Держнаглядохоронпраці на проведення цієї роботи.

2.2.3. Заступники керівників (на яких покладені обов'язки з управління охороною праці) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, концернів, корпорацій та інших об'єднань підприємств, які здійснюють функції управління майном, що перебуває в державній власності, керівники структурних підрозділів виробничої сфери, спеціалісти служби охорони праці, члени комісії з перевірки знань з охорони праці цих органів, керівники та викладачі кафедр охорони праці вищих закладів освіти (далі - ВЗО), галузевих і регіональних навчальних центрів з охорони праці, керівники підприємств, виробничих, науково-виробничих об'єднань чисельністю понад 500 працівників проходять навчання та перевірку знань у Національному науково-дослідному інституті охорони праці.

Комісію з перевірки знань цієї категорії посадових осіб очолює Голова (заступник Голови) Комітету по нагляду за охороною праці України. До складу комісії входять керівники управлінь та відділів Держнаглядохоронпраці, інших відповідних центральних органів виконавчої влади, виробничих, науково-виробничих та інших об'єднань підприємств, які здійснюють функції управління майном, що перебуває в державній власності, а також представники відповідних профспілок. Склад комісії затверджується наказом Голови Держнаглядохоронпраці.

2.2.4. Інші посадові особи і спеціалісти, зазначені в додатку 4 цього Типового положення, проходять навчання з питань охорони праці в галузевих (відомчих) навчальних закладах, а в разі їх відсутності - у навчальних закладах, які в установленому порядку одержали дозвіл органів Держнаглядохоронпраці на проведення відповідного навчання.

Перевірка знань цієї категорії посадових осіб і спеціалістів проводиться комісією відповідного вищестоящего органу, склад якої затверджується наказом керівника. Очолює комісію заступник керівника цього органу, в службові обов'язки якого входить управління охороною праці, або керівник служби охорони праці цього органу. До складу комісії входять представники органів державного нагляду за охороною праці та відповідних профспілок. До складу комісії можуть залучатися викладачі охорони праці того навчального закладу, де проводилося навчання.

2.2.5. В окремих випадках, за погодженням з Держнаглядохоронпраці, навчання посадових осіб і спеціалістів, зазначених у додатку 4 цього Типового положення, може здійснюватись у порядку самостійного навчання за тематичним планом і програмою, розробленими згідно з типовими тематичним планом і програмою, наведеними в додатку 3, і затвердженими керівниками, в

безпосередньому підпорядкуванні яких перебувають ці посадові особи і спеціалісти.

Перевірка знань за результатами такого навчання здійснюється відповідними комісіями згідно з пунктами 2.2.3 та 2.2.4 цього Типового положення.

2.2.6. Інші посадові особи і спеціалісти, включені до ДНАОП 0.00-8.01-93 "Перелік посад посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці", затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці 11.10.93 N 94 ([z0154-93](#)) і зареєстрованого Міністерством юстиції 20.10.94 за N 154, але не зазначені в Переліку посадових осіб, навчання яких з питань охорони праці проводиться в навчальних закладах (додаток 4), проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці стосовно робіт, що входять до їх функціональних обов'язків, до початку роботи і періодично раз на три роки безпосередньо на підприємстві.

Посадові особи і спеціалісти невеликих підприємств, де немає можливості провести навчання безпосередньо на підприємстві та створити комісію з перевірки знань з питань охорони праці, а також приватні підприємці, що використовують найману працю, проходять навчання і перевірку знань у навчальних закладах, які отримали відповідний дозвіл органів Держнаглядохоронпраці. Допускається навчання цієї категорії посадових осіб і спеціалістів у порядку самостійної освіти, тоді перевірка їх знань проводиться в комісіях місцевих органів виконавчої влади або органів Держнаглядохоронпраці.

Працівники дошкільних і середніх ЗО, при відсутності комісії в ЗО, перевірку знань з питань охорони праці проходять у комісіях місцевих органів виконавчої влади.

2.2.7. Посадові особи і спеціалісти, які при перевірці знань виявили незадовільні знання, повинні протягом одного місяця пройти повторне навчання та повторну перевірку знань з питань охорони праці.

2.2.8. Позачергове навчання та перевірка знань посадових осіб і спеціалістів з питань охорони праці проводиться:

при введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці;

при введенні в експлуатацію нового устаткування або впровадженні нових технологічних процесів;

при переведенні працівника на іншу роботу або призначенні його на іншу посаду, що потребує додаткових знань з питань охорони праці;

на вимогу працівника органу державного нагляду за охороною праці, вищої господарської організації або місцевого органу виконавчої влади, якщо виявлено незнання посадовою особою, спеціалістом нормативних актів про охорону праці.

Керівники підприємств, виробничих та науково-виробничих об'єднань, а також посадові особи цехів, дільниць, виробництв, де сталася техногенна аварія чи катастрофа, повинні протягом місяця пройти позачергове навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

2.2.9. Посадові особи, службові обов'язки яких пов'язані з керівництвом, інспектуванням чи контролем за виконанням робіт з підвищеною небезпекою (ДНАОП 0.00-8.02-93 ([z0196-93](#)) або виготовленням, монтажем, налагодженням, ремонтом, реконструкцією і експлуатацією відповідного обладнання, розробкою проектів, технологічних регламентів та іншої технічної документації для цих робіт, підготовкою персоналу для обслуговування відповідного обладнання і ведення відповідних технологічних процесів, а також керівні працівники і спеціалісти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, об'єднань підприємств, відповідальні за розробку галузевих нормативних актів з питань виготовлення, монтажу та експлуатації обладнання, об'єктів і виробництв підвищеної небезпеки, при наявності в них відповідної підготовки і посвідчення (атестаційного посвідчення) на право виконання таких робіт, крім навчання і перевірки знань згідно з п.2.2.1 цього Типового положення, зобов'язані в строки,

встановлені державними міжгалузевими і галузевими нормативними актами, але не рідше одного разу на три роки, проходити перевірку знань щодо безпечного ведення відповідних робіт з підвищеною небезпекою.

2.2.10. Посадові особи і спеціалісти, в службові обов'язки яких входить безпосереднє виконання робіт підвищеної небезпеки (ДНАОП 0.00-8.02-93) та робіт, що потребують професійного добору (ДНАОП 0.03-8.06-94 ([z0018-95](#)), при прийнятті на роботу проходять на підприємстві попереднє спеціальне навчання і перевірку знань з питань охорони праці стосовно конкретних виробничих умов, а надалі - періодичні перевірки знань у строки, встановлені відповідними нормативними актами про охорону праці, але не рідше одного разу на рік.

Програми попереднього спеціального навчання розробляються відповідними службами підприємства з урахуванням конкретних виробничих умов і відповідних їм чинних нормативних актів про охорону праці та затверджуються його керівником.

3. Вивчення питань охорони праці в закладах освіти

3.1. Навчальні плани (інші документи, що регламентують перелік навчальних дисциплін, їх обсяги в годинах, види занять та форми контролю знань) ЗО усіх рівнів, незалежно від їх галузевого підпорядкування і форм власності, повинні передбачати вивчення питань охорони праці.

3.1.1. Зміст і обсяги навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в ЗО регламентуються типовими навчальними планами і типовими навчальними програмами або навчальними програмами нормативних дисциплін з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, які затверджуються Міністерством освіти за узгодженням з Держнаглядом охорони праці.

3.1.2. У підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, дидактичних засобах і т.ін. із спеціальних дисциплін повинні передбачатися розділи з охорони праці за відповідною тематикою.

3.2. У дошкільних закладах освіти (далі - ДЗО) вихованці вивчають питання охорони життя, здоров'я та норм поведінки, що повинно передбачатися планами навчально-виховної роботи ДЗО.

3.2.1. Зміст, обсяги, методи та засоби навчання вихованців ДЗО з питань охорони життя, здоров'я та норм поведінки визначаються програмами і методичними розробками Міністерства освіти України. Орієнтовна тематика такого навчання наведена в додатку 5.

3.2.2. До проведення навчання вихованців ДЗО з питань охорони життя, здоров'я та норм поведінки залучаються педагогічні та медичні працівники ДЗО, які мають підготовку з цих питань в обсязі відповідного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів, сторонні фахівці з відповідних питань - пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху тощо.

3.2.3. Облік проведення навчання вихованців ДЗО з питань охорони життя, здоров'я та норм поведінки ведеться в журналі планування навчально-виховної роботи відповідно до встановлених Міністерства вимог.

3.3. У середніх закладах освіти (далі - СЗО) учні вивчають питання охорони життя, здоров'я та безпеки праці, що повинно передбачатися навчальними планами і програмами СЗО.

3.3.1. Обсяги, зміст навчання та форми перевірки знань з питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці в СЗО визначаються типовими навчальними планами і програмами, які затверджуються Міністерством освіти за узгодженням з Держнаглядом охорони праці.

3.3.2. Щорічно вивчення учнями питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці в СЗО повинно завершуватися перевіркою знань з відповідними записами про її результати в класному журналі.

3.3.3. При вивченні загальноосвітніх дисциплін, спецкурсів та факультативів, при проведенні практичних і лабораторних занять, на уроках

трудового навчання тощо повинні вивчатися питання охорони праці, пов'язані з тематикою цих дисциплін і робіт, що повинно передбачатися в планах проведення відповідних занять СЗО.

3.3.4. Облік виконання планів навчання учнів у СЗО з питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці ведеться в журналі виконання педагогічного навантаження відповідно до встановлених Міністерством вимог.

3.4. У позашкільних закладах освіти (далі - ПЗО) в планах навчально-виховної роботи повинно передбачатися вивчення питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці, пов'язаних з профілем, напрямками та конкретною тематикою навчально-виховної роботи ПЗО.

3.4.1. Вивчення питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці в ПЗО здійснюється одночасно з проведенням занять та інших заходів за планами навчально-виховної роботи.

3.4.2. Облік вивчених питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці і результатів перевірки знань з цих питань ведуть відповідні працівники ПЗО окремою графою в журналах обліку навчально-виховної роботи.

3.5. Учні професійно-технічних закладів освіти (далі - ПТЗО) на базі раніше набутих знань у процесі дошкільної і загальної середньої освіти вивчають дисципліну "Охорона праці".

При підготовці працівників за професіями специфічні питання охорони праці для конкретних професій повинні вивчатися в курсах спеціальних та загальнотехнічних дисциплін - з метою поєднання технологічної підготовки з підготовкою з охорони праці, а робочі навчальні програми цих дисциплін повинні включати відповідні питання охорони праці.

3.5.1. Про вивчення передбачених у робочих навчальних програмах питань охорони праці (як з дисципліни "Охорона праці", так і зі спеціальних і загальнотехнічних дисциплін) викладачі та майстри виробничого навчання роблять відповідні записи в журналах обліку теоретичного і виробничого навчання.

3.5.2. При підготовці в ПТЗО працівників за професіями, що застосовуються на роботах з шкідливими, небезпечними і важкими умовами праці, навчання проводиться з урахуванням вимог ДНАОП 0.00-4.24-94 "Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з важкими роботами і роботами з шкідливими та небезпечними умовами праці", затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці 30.12.94 N 130 ([z0014-95](#)) і зареєстрованого Міністерством юстиції 20.01.95 за N 14/550.

3.6. У вищих закладах освіти (далі - ВЗО), незалежно від рівня акредитації, студенти вивчають комплекс нормативних навчальних дисциплін "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці" та "Охорона праці в галузі", а також окремі питання (розділи) з охорони праці та безпеки життєдіяльності в загальнотехнічних і спеціальних дисциплінах, які органічно пов'язані з їх тематикою і передбачені в навчальних програмах цих дисциплін, - відповідно до наказу Міністерства України від 02.12.98 N 420 ([z0059-99](#)) "Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України", зареєстрованого Міністерством юстиції України 03.02.99 за N 59/3352.

3.6.1. Кількість годин, передбачена для вивчення нормативних навчальних дисциплін "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці" та "Охорона праці в галузі", не може зменшуватись при розробці та перегляді освітньо-професійних програм без погодження з Держнаглядохоронпраці. За рішенням ВЗО обсяги навчання в годинах з цих дисциплін можуть збільшуватися в залежності від небезпечності професії, за якою здійснюється підготовка фахівців.

3.6.2. До початку колективної трудової діяльності (студентські загони, табори праці та відпочинку, виробничі учнівські бригади тощо) учні і студенти в своїх закладах освіти вивчають основи законодавства про працю та відповідні нормативні акти про охорону праці, а за місцем колективної

трудової діяльності вони проходять навчання з питань охорони праці згідно з чинним на підприємстві положенням про навчання.

3.7. У закладах післядипломної освіти (далі - ЗПО), незалежно від рівня акредитації ЗПО та освітньо-кваліфікаційного рівня слухачів, навчальні плани повинні передбачати вивчення дисциплін з питань охорони праці.

Крім того, робочі навчальні програми профільюючих дисциплін повинні передбачати вивчення питань охорони праці, пов'язаних з тематикою цих дисциплін.

3.7.1. Перелік навчальних дисциплін з питань охорони праці, їх обсяги в годинах і види навчальних занять при розробці робочих навчальних планів перепідготовки та підвищення кваліфікації визначаються ЗПО з урахуванням небезпечності технологічних процесів, що застосовуються в галузі, для якої готуються кадри, та чинних нормативно-правових документів Міністерства освіти.

3.7.2. Формою підсумкового контролю знань після вивчення дисциплін з охорони праці в ЗПО є іспит.

3.7.3. Дипломні проекти і роботи випускників ЗПО повинні містити розділи, а білети випускних іспитів - питання з охорони праці.

4. Інструктажі з питань охорони праці

4.1. Види інструктажів

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

4.1.1. Вступний інструктаж

Проводиться:

з усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;

з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;

з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження виробничої практики;

у разі екскурсії на підприємство;

з усіма вихованцями, учнями, студентами та іншими особами, які навчаються в СЗО, ПЗО, ПТЗО, ВЗО, при оформленні або зарахуванні до ЗО.

4.1.2. Первинний інструктаж

Проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

новоприйнятим (постійно чи тимчасово) на підприємство;

який переводиться з одного цеху виробництва до іншого;

який буде виконувати нову для нього роботу;

відрядженим працівником, який бере безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві.

Проводиться з вихованцями, учнями та студентами СЗО, ПЗО, ПТЗО, ВЗО:

на початку занять у кожному кабінеті, лабораторії, де навчальний процес пов'язаний із застосуванням небезпечних або шкідливих хімічних, фізичних, біологічних факторів, у гуртках, перед уроками трудового навчання, фізкультури, перед спортивними змаганнями, вправами на спортивних знаряддях, при проведенні заходів за межами території ЗО;

перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо;

на початку вивчення кожного нового предмета (розділу, теми) навчального плану (програми) - із загальних вимог безпеки, пов'язаних з тематикою і особливостями проведення цих занять.

4.1.3. Повторний інструктаж

Проводиться з працівниками на робочому місці в терміни, визначені відповідними чинними галузевими нормативними актами або керівником підприємства з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці;
для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

4.1.4. Позаплановий інструктаж

Проводиться:

З працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:
при введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;

при порушеннях працівниками вимог нормативних актів про охорону праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо;

при виявленні особами, які здійснюють державний нагляд і контроль за охороною праці, незнання вимог безпеки стосовно робіт, що виконуються працівником;

при перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів - для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт - понад 60 днів.

З вихованцями, учнями, студентами - в кабінетах, лабораторіях, майстернях тощо при порушеннях ними вимог нормативних актів про охорону праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

4.1.5. Цільовий інструктаж

Проводиться з працівниками:

при виконанні разових робіт, не передбачених трудовою угодою;

при ліквідації аварії, стихійного лиха;

при проведенні робіт, на які оформлюються наряд-допуск, розпорядження або інші документи.

Проводиться з вихованцями, учнями, студентами 30 в разі організації масових заходів (екскурсії, походи, спортивні заходи тощо).

4.2. Порядок проведення інструктажів для працівників

4.2.1. Усі працівники, які приймаються на постійну чи тимчасову роботу і при подальшій роботі, повинні проходити на підприємстві навчання в формі інструктажів з питань охорони праці, подання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих.

4.2.2. Вступний інструктаж проводиться спеціалістом служби охорони праці, а в разі відсутності на підприємстві такої служби - іншим фахівцем, на якого наказом (розпорядженням) по підприємству покладено ці обов'язки і який в установленому цим Типовим положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва. Програма та тривалість інструктажу затверджується керівником підприємства. Орієнтовний перелік питань для складання програми вступного інструктажу додається (додаток 6).

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу (додаток 7), який зберігається в службі охорони праці або в працівника, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у документі про прийняття працівника на роботу.

4.2.3. Первинний інструктаж проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими на підприємстві інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт, а також з урахуванням вимог орієнтовного переліку питань первинного інструктажу (додаток 8).

4.2.4. Повторний інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

4.2.5. Позаплановий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

4.2.6. Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються в залежності від виду робіт, що ними виконуватимуться.

4.2.7. Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (начальник виробництва, цеху, дільниці, майстер).

4.2.8. Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці. Знання перевіряє особа, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів для працівника протягом 10 днів додатково проводиться інструктаж і повторна перевірка знань. При незадовільних результатах і повторної перевірки знань питання щодо працевлаштування працівника вирішується згідно з чинним законодавством.

При незадовільних результатах перевірки знань після цільового інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

4.2.9. Працівники, які суміщають професії (в тому числі працівники комплексних бригад), проходять інструктажі як з їх основних професій, так і з професій за сумісництвом.

4.2.10. Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажу та про допуск до роботи особою, якою проводився інструктаж, вноситься запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці (додаток 9). При цьому обов'язкові підписи як того, кого інструктували, так і того, хто інструктував. Сторінки журналу реєстрації інструктажів повинні бути пронумеровані, журнали прошнуровані і скріплені печаткою.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж реєструється в цьому наряді-допуску, а в журналі реєстрації інструктажів - не обов'язково.

4.2.11. Перелік професій та посад працівників, які звільняються від первинного, повторного та позапланового інструктажів, затверджується керівником підприємства за узгодженням з державним інспектором по нагляду за охороною праці. До цього переліку можуть бути зараховані працівники, участь у виробничому процесі яких не пов'язана з безпосереднім обслуговуванням обладнання, застосуванням приладів та інструментів, збереженням або переробкою сировини, матеріалів тощо.

4.3. Порядок проведення інструктажів для вихованців, учнів, студентів

4.3.1. Вступний інструктаж проводиться на початку занять. Інструктаж проводить працівник служби охорони праці, а за відсутності такого - особа, на яку наказом керівника 30 покладені ці обов'язки.

Програма вступного інструктажу розробляється службою охорони праці 30 або призначеною керівником особою. Програма та тривалість вступного інструктажу затверджуються керівником закладу освіти. Орієнтовний перелік питань вступного інструктажу наведений у додатку 11.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу (додаток 7), який зберігається в службі

охорони праці або в працівника, що відповідає за проведення вступного інструктажу.

4.3.2. Первинний інструктаж проводиться з групою вихованців ПЗО, учнів СЗО, ПТЗО чи студентів ВЗО. Тематика інструктажу та порядок його проведення визначаються відповідними положеннями Міністерства освіти України.

4.3.3. Позаплановий інструктаж проводиться при виявленні порушень вимог безпеки вихованцями, учнями, студентами під час навчально-виховного процесу, при зміні умов виконання навчальних завдань з професії, лабораторних робіт, інших видів занять, передбачених навчальними планами.

4.3.4. Цільовий інструктаж з питань охорони праці проводять з групою вихованців, учнів, студентів. Обсяг і зміст інструктажу визначається в залежності від виду масових заходів.

Облік проведення цільових інструктажів здійснюється у відповідності з чинними положеннями Міністерства освіти в журналах обліку теоретичного і виробничого навчання.

4.3.5. Первинний, позаплановий, цільовий інструктажі проводять відповідні вчителі, вихователі, керівники гуртків, інструктори, тренери, майстри виробничого навчання або завідувачі кабінетів (лабораторій) тощо за відповідними інструкціями чи програмами.

4.3.6. Відмітка про проведення первинного та позапланового інструктажів робиться в журналах реєстрації інструктажів з питань охорони праці (додаток 10).

5. Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи

5.1. Новоприйняті на підприємство працівники після первинного інструктажу на робочому місці до початку самостійної роботи повинні під керівництвом досвідчених, кваліфікованих фахівців пройти стажування протягом 2-15 змін або дублювання протягом не менше шести змін.

5.2. Працівники, функціональні обов'язки яких пов'язані із забезпеченням безаварійної роботи важливих і складних господарчих потенційно небезпечних об'єктів або з виконанням окремих потенційно небезпечних робіт (теплові та атомні електричні станції, гірничодобувні підприємства, інші подібні об'єкти, порушення технологічних режимів яких являє загрозу для працівників та навколишнього середовища), до початку самостійної роботи повинні проходити дублювання з обов'язковим суміщенням з протиаварійними і протипожежними тренуваннями відповідно до плану ліквідації аварій.

5.3. Допуск до стажування (дублювання) оформлюється наказом (розпорядженням) по підприємству (структурному підрозділу), в якому визначаються тривалість стажування (дублювання) та прізвище відповідального працівника.

5.4. Перелік посад і професій працівників, які повинні проходити стажування (дублювання), а також тривалість стажування (дублювання) визначаються керівником підприємства. Тривалість стажування (дублювання) залежить від стажу і характеру роботи, а також від кваліфікації працівника.

5.5. Керівнику підприємства надається право своїм наказом (розпорядженням) звільняти від проходження стажування (дублювання) працівника, який має стаж роботи за відповідною професією не менше 3 років або переводиться з одного цеху до іншого, де характер його роботи та тип обладнання, на якому він працюватиме, не змінюються.

5.6. Стажування (дублювання) проводиться за програмами для конкретної професії, посади, робочого місця, які розробляються на підприємстві і затверджуються керівником підприємства (структурного підрозділу).

5.7. Стажування (дублювання) проводиться на робочих місцях свого або іншого подібного за технологією підприємства. У процесі стажування працівники повинні виконувати роботи, які за складністю, характером,

вимогами безпеки відповідають роботам, що передбачаються функціональними обов'язками цих працівників.

5.8. У процесі стажування (дублювання) працівник повинен:
поповнити знання щодо правил безпечної експлуатації технологічного обладнання, технологічних і посадових інструкцій та інструкцій з охорони праці;

оволодіти навичками орієнтування у виробничих ситуаціях в нормальних і аварійних умовах;

засвоїти в конкретних умовах технологічні процеси і обладнання та методи безаварійного керування ними з метою забезпечення вимог охорони праці.

5.9. Запис про проведення стажування (дублювання) та допуск до самостійної роботи здійснюється керівником відповідного структурного підрозділу (начальник виробництва, цеху тощо) в журналі реєстрації інструктажів (додаток 9).

5.10. Якщо в процесі стажування (дублювання) працівник не оволодів необхідними виробничими навичками чи отримав незадовільну оцінку щодо протиаварійних та протипожежних тренувань, то стажування (дублювання) новим розпорядженням може бути продовжено на термін, що не перевищує двох змін.

5.11. Після закінчення стажування (дублювання) наказом (розпорядженням) керівника підприємства (або його структурного підрозділу) працівник допускається до самостійної роботи.

Додаток 1
до пункту 1.9 Типового положення
про навчання з питань охорони
праці

Зразок протоколу засідання
комісії з перевірки знань
з питань охорони праці

(підприємство, установа, організація)

**Протокол N _____
засідання комісії з перевірки знань
з питань охорони праці**

"__" _____ 199_ р. м. _____

Комісія у складі:

голови _____
(прізвище, ініціали, посада)

і членів комісії _____
(прізвище, ініціали, посада)

створена на підставі наказу від "__" _____ 19__ р. N _____,
перевірила знання _____
(найменування нормативних актів
про охорону праці, за якими проводилася перевірка знань)

№	Прізвище, ім'я	Посада,	Цех,	Знає/Не знає	Примітки
з/п	та по батькові	професія,	дільниця,		
	працівника	розряд	виробництво		
1	2	3	4	5	6
Голова комісії			_____		
			(підпис)		
Члени комісії			_____		
			(підпис)		
			_____		
			(підпис)		
			_____		
			(підпис)		